

כיצד אנחנו מקרבים את בית הספר לנפשם של תלמידינו כתבה: טובה בן-ארי

דברים לכנס השנתי של אגודת היועצים החינוכיים בישראל - תשס"ב

"...יש לכבד את תקופת הילדות כפי שמכבדים תקופות אחרות בחיי האדם ויש להקנות שוויון זכויות לילד בכל הנוגע לענייניו..." (קורצ'ק)

כיצד אנחנו מקרבים את בית הספר לנפשם של תלמידינו, כיצד אנו הופכים את ביה"ס למקום שתלמידים רוצים להגיע אליו-מתוך בחירה.

אנו שומעים על חוסר שביעות רצון מביה"ס מתלמידים והורים המבקשים למצוא בביה"ס בית... חובה עלינו לטפח את ביה"ס כבית חינוך- מקום שבו מטפחים את אישיות התלמידים מתוך זיקה לשורשים, למיטב שבמורשת ובתרבות, לייחודי שבאישיות של כל אחת ואחד, ולמהותי שבאזרחות הדמוקרטית. מטרות העל של בית חינוך יהיו עיצוב תרבותי, אוטונומיה מחשבתית ואוטנטיות אישית, פיתוח קוד אתי אשר יאפשר לתלמידים להיות אזרחים צעירים המממשים את זכותם הלגיטימית. בכל מוסד חינוכי חייבת להיות הסכמה שביה"ס צריך לבטא את נהגיו כחברה בזעיר אנפין שתוצריה בפועל יהוו כיבוד התנהגויות חברתיות שונות: חופש המחשבה והביטוי, חופש הביטוי יאפשר להם להביע את עצמם, להשתתף ולהשפיע על חיהם, זכות התלמידים להישמע - אחריות המאזינים להתייחס לדבריהם, קיום הליכי ברור ושיתוף בביה"ס ומחוצה לו, זכות התלמידים לבחור ולהיבחר, ההכרה בשוויון ערך האדם- החינוך לשמירת זכויות הזולת, הזכות לפרטיות, הזכות למידע ועוד. אחד המניעים החזקים ביותר לדיון במעמד הילדים בביה"ס נובע מהתבונה שאנו אמורים לעבור מהגנה על ילדים בביה"ס לתהליכי חינוך למניעה בפגיעה בכבודם של אנשים צעירים אלו, מתוך הבנה שהם בני אדם שווים, אמנם קטנים יותר, אך אנשים צעירים שיש לאהוב אותם, להאזין להם, לתת להם במה לשיחה ודיון, להתחשב בדעתם, להסביר להם דברים ואירועים בגובה העיניים שלהם, להיות איתם ולא מולם או לצידם, לתת להם הרגשה ביתית תומכת.

מערכת החינוך דנה כיום בחלק מהנושאים העוסקים בזכויות הילד בעיקר בטיפול בעת תלונה, אני מציעה לבנות מערך מניעה שיתקיים בדרך לעיצוב תרבות בית ספרית המכבדת את אנשיה בכל גיל באמצעות שיח משתף של באי ביה"ס והסכמות משותפות.

הטענות שעולות וצפות היא מדוע מרגישים עדיין ילדים שנעשים להם עוולות? מדוע חשים ילדים רתיעה ממורה? מדוע ילדים מדקלמים את דברי המורה, מבלי להביע את דעתם? מדוע ילדים ליקויי למידה נבחנים בהפסקות...? מדוע ילדים לא כל כך אוהבים לבוא לביה"ס? האם אנחנו אהבנו? חוזרי המנכ"ל נענים לחלק מהצרכים של הילדים: המנהלת הכללית מורה על התחשבות בלומדים שונים, על דרכי ההוראה על מגוונות, ישנן הקלות מסוימות בבחינות בגרות, קיימת הגבלה על מספר מבחנים בשבוע, נוסף מועד ב' למבחני הבגרות במתימטיקה ואנגלית, קיימת מחויבות להקמת מועצת תלמידים הקבועה בחוק זכויות התלמידים קיימת הזכות להישמע בוועדות השמה ובוועדת ערר, הרחקת תלמיד תיעשה רק לאחר שניתנה הזדמנות לתלמיד והוריו להשמיע את טענותיהם, וכו'.

לכל פרט בביה"ס ישנה הזכות להליך הוגן ולכבוד הדדי. כבוד האדם צריך להיות נקודת מוצא ליחסי מורים לתלמידים. דוגמאות: יש להנהיג במות לדיון בביה"ס, לעודד דיאלוג, יש להימנע מהעלבת תלמידים ומניעת עונשי גוף, אין להפחית ציון בשל התנהגות בלתי נאותה, אין להפלות תלמידים מטעמים עדתיים, דתיים, כלכליים וכו', זכותם של תלמידים שבדרכי ההוראה ובמבחנים תבוא לידי ביטוי. השונות ביניהם, כמו גם בדרכי הערכה חלופיים, עלינו להכיר את התרבויות בחברה הישראלית במגזרים השונים ולכבדן ולפתח בהם כישורי חיים איתם יצעדו קדימה. הליכים הוגנים יביאו את התלמידים לאחריות ברמה האישית וברמה החברתית התנאים לקיומם:

הראשון הוא שיהיה להם מידע הנוגע או משפיע על התלמיד והוריו, הזכות לדעת על יחידות שונות במשרד התומכות בפרט, לדעת את זכויות התלמידים, בשפה המובנת בכל גיל ובכל לשון. התנאי השני שידעו שהם יהיו שותפים להליכים הנוגעים לחייהם בבית הספר ויחוו את ביה"ס כבית חינוך- חוויה אשר תטפח את אישיותם ואמונם, עם התמיכה שלנו: חום אנושי, תחושה ביתית, דאגה לרווחה רגשית: שימת לב לאינטליגנציה רגשית, תוך אישית ותקשורת בין אישית. כאשר ניקח על עצמינו את טיפוח אסטרטגיות הוראה ברוח האינטליגנציות המרובות, נדגיש את קבלת השונות תוך טיפוח האחר, בהלימה לצרכים השונים. רק על ידי חוויה שבה הילדים מרגישים כי דעתם היא חשובה, ונחשבת ע"י מבוגרים ובני גילם, הם ירכשו את היכולת והרצון להקשיב ולהעריך את דברי זולתם. אנו אחראים ללמדם כיצד ליצור במות לדיבור, לפתח בהם מיומנויות שיח, נימוסים והליכות המאפיינים את התרבות הישראלית והכלל עולמית- כדי לדעת להעניק ולקבל יחס הוגן וכבוד מכל אדם, בכל

משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
הפיקוח ליישום חוק זכויות התלמיד

מקום.
חיזוק התלמידים מעצים את האמון במורה לא רק כמסייע ללמידה כחלק מהכשרתו של הלומד אל עתידו, אלא כתורם לעיצוב דמותו של התלמיד כאדם בעל יכולות וייחודיות כזו שתאפשר לו להתמודד בהמשך בחירותיו. כאן טמון ערך כבוד האדם וחירותו, שהוא בסיס אמיתי לדיאלוג עם התלמידים. זכויות התלמידים נמצאות ברובן בחוזרי המנכ"ל, מימוש הזכויות הללו הוא, אפוא, הטלת אחריות על בתי הספר להבטיח לתלמידים לעבור מהגנת על זכויותיהם למקומם האזרחי בנושאי זכויות.

חומרים נילווים:

סרט אנימציה קצר - החירות לאחריות
סרט קצר- מערכת החינוך הדיסלקטית-כתב וביים בן וישליצקי, במסגרת 5 יח"ל לבגרות בקולנוע//הפיקוח על הוראת התקשורת והקולנוע.

